

Sygn. akt III U 584/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 września 2013r.

Sąd Okręgowy w Suwałkach III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Piotr Witkowski
Protokolant:	sekr. sądowy Marta Majewska-Wronowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 20 września 2013r. w Suwałkach

sprawy **E. D. i R. D.**

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o ustalenie

w związku z odwołaniem E. D. i R. D.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

z dnia 17 lipca 2013 r. znak(...)

zmienia zaskarżoną decyzję i ustala, że E. D. od dnia 1 marca 2013r. podlega ubezpieczeniom społecznym z tytułu zatrudnienia jako pracownik u R. D. oraz że nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym jako osoba współpracująca przy wykonywaniu pozarolniczej działalności gospodarczej.

Sygn. akt III U 584/13

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z dnia 17.07.2013r. stwierdził, że E. D. z tytułu zatrudnienia jako pracownik u R. D. nie podlega ubezpieczeniom społecznym w okresie od 1.03.2013r., zaś od dnia 1.03.2013r. podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym, tj. ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowym oraz wypadkowemu jako osoba współpracująca przy wykonywaniu pozarolniczej działalności.

W uzasadnieniu wskazał, że zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 13.10.1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 137, poz. 887 z póź. zm.), osoby fizyczne współpracujące z osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność gospodarczą podlegają z tego tytułu obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym.

W myśl zaś art. 8 ust. 1-2 powołanej ustawy za pracownika uważa się osobę pozostającą w stosunku pracy. Jeżeli natomiast pracownik spełnia kryteria określone dla osób współpracujących dla celów ubezpieczeń społecznych jest traktowany jako osoba współpracująca.

Za osobę współpracującą z osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność uważa się małżonka, dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione, rodziców, macochę i ojczyma oraz osoby przysposabiające, jeżeli pozostają z nimi we wspólnym gospodarstwie domowym i współpracują przy prowadzeniu tej działalności – art. 8 ust. 11 ustawy o sus.

Obowiązek ubezpieczeń społecznych osoby współpracującej z osobą prowadzącą działalność gospodarczą, stosownie do art. 13 pkt 5 w/w ustawy, powstaje od dnia rozpoczęcia współpracy do dnia zakończenia tej współpracy.

Z dokumentów natomiast znajdujących się na koncie ubezpieczonego wynika, iż E. D. została zgłoszona do ubezpieczeń społecznych z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę zawartej z R. D. dnia 1.03.2013r. w pełnym wymiarze czasu pracy. Wcześniej była zatrudniona przez R. D. na okres od 12.11.2012r. do 28.02.2013r. na podstawie umowy zlecenia. Związek zaś małżeński zawarli 15.05.2010r. i posiadają wspólność majątkową. Chociaż więc, jak w złożonym oświadczeniu R. D. wyjaśnił, iż zarówno obowiązki jak i stanowisko pracy i miejsce wykonywania pracy z tytułu wykonywanej umowy zlecenia w okresie 12.11.2012r. – 28.02.2013r. były całkowicie różne niż przy wykonywaniu umowy o pracę przez E. D. oraz ze złożonych przez nich oświadczeń wynika, iż nie prowadzą wspólnego gospodarstwa domowego, to spełniony został warunek współpracy poprzez zaistnienie cechy stałości we współpracy przy prowadzeniu pozarolniczej działalności oraz wspierania się w sprawach zawodowych. Fakt bowiem osobnego zamieszkiwania nie przesądza o nieprowadzeniu wspólnego gospodarstwa. Istotnym zaś znaczeniem jest istnienie cechy stałości we współpracy między małżonkami w dziedzinie np. wspierania się w sprawach zawodowych, wielkości majątku wspólnego.

Ponadto organ rentowy wskazał, że jednym z podstawowych elementów warunkujących uznanie danego stosunku za stosunek pracy jest min. podporządkowanie (wykonywanie pracy pod kierownictwem pracodawcy). W uzasadnieniu zaś wyroku z dnia 8.07.1998r. III SA 1686/97 Naczelny Sąd Administracyjny przyjął, iż stosunek małżeństwa wyklucza (...) skuteczne nawiązanie stosunku pracy, w którym jeden z małżonków byłby pracownikiem podporządkowanym drugiemu.

Zawarcie więc umowy o pracę pomiędzy małżonkami wskazuje na zamiar obejścia przez nich art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, zaś okoliczności przemawiają za pozornością ich oświadczeń woli (art. 83 § 1 kc).

W odwołaniach od tej decyzji E. D. i R. D. zaskarżyli ją w całości zarzucając jej niewyjaśnienie istniejącego stanu faktycznego i bezpodstawną zmianę sposobu ubezpieczenia pracowniczego.

Wskazali też, że zaskarżoną decyzją wydano z naruszeniem:

1. art. 83 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 13.10.1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tj. Dz. U. z 2009r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.) poprzez bezpodstawne przyjęcie do ubezpieczenia E. D. jako osoby współpracującej przy wykonywaniu pozarolniczej działalności i zmianę przebiegu jej ubezpieczenia jako pracownika,
2. art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13.10.1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez przyjęcie, że ubezpieczona E. D. nie jest pracownikiem powoda,
3. art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 13.10.1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez przyjęcie, że ubezpieczona E. D. jest osobą współpracującą przy wykonywaniu pozarolniczej działalności,
4. art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 13.10.1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez przyjęcie, że ubezpieczona E. D. nie jest objęta ubezpieczeniem chorobowym jako pracownik powoda,
5. art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 13.10.1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez objęcie ubezpieczonej E. D. – ubezpieczeniem chorobowym jako osoby współpracującej przy wykonywaniu pozarolniczej działalności,

6. art. 13 pkt 1 i 5 ustawy z dnia 13.10.1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez błędne przyjęcie, iż ubezpieczona E. D. nie jest pracownikiem powoda, lecz osobą współpracującą przy wykonywaniu pozarolniczej działalności – objęcie jej obowiązkowym ubezpieczeniem emerytalnym, rentowym, chorobowym i wypadkowym,

7. art. 83 kodeksu cywilnego poprzez przyjęcie, że okoliczności zawarcia umowy o pracę wskazują na zamiar obejścia art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i przemawiają za pozornością oświadczeń woli.

Wnieśli o uchylenie zaskarżonej decyzji i rozstrzygnięcie do co istoty sprawy poprzez umorzenie postępowania w sprawie.

W uzasadnieniu odwołań wywodzili na czym polega pozorność umowy wzajemnej i że w ich przypadku taka pozorność nie zaszła, gdyż E. D. wykonywała pracę zgodną z umową o pracę, a R. D. wypłacał jej wynagrodzenie za pracę.

Wskazali, że przepisy kodeksu pracy nie zawierają ograniczeń dotyczących zatrudnienia na podstawie stosunku pracy między osobami fizycznymi występującymi jako pracownik i pracodawca, pozostającymi w związku małżeńskim czy będącymi członkami rodziny. Taka możliwość na gruncie polskiego prawa istnieje i była akceptowana przez organ rentowy w początkowym okresie zatrudnienia E. D.. Twierdzili więc, że konieczną przesłanką istnienia stosunku pracy między małżonkami jest to, aby umówiona praca była świadczona w warunkach właściwych i charakterystycznych dla stosunku pracy, które są określone w art. 22 § 1 kp. Zgodnie bowiem z tym przepisem przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawca – do zatrudnienia pracownika za wynagrodzeniem. Oznacza to zatem, że konstytutywnymi elementami stosunku pracy są: dobrowolność, osobiste świadczenie pracy w sposób ciągły, podporządkowanie, wykonywanie pracy na rzecz pracodawcy ponoszącego ryzyko związane zatrudnieniem i odpłatny charakter zatrudnienia. W związku z powyższym można stwierdzić, że nie ma przeszkód prawnych, aby w charakterze pracownika mógł być zatrudniony współmałżonek osoby fizycznej będącej pracodawcą, jeżeli w stosunku pracy między małżonkami będą występowały powyższe elementy stosunku pracy, a w szczególności podstawowa dla tego stosunku cecha podporządkowania pracownika pracodawcy. Na możliwość zawierania umów o pracę między małżonkami lub innymi członkami rodziny powołali się na orzecznictwo Sądu Najwyższego, wyrok z dnia 15.01.2007r. I UK 208/06 i wyrok z dnia 1.09.2009r. I UK 94/09. Wskazany natomiast przez organ rentowy wyrok NSA z 8.07.1998r. III SA 1686/97 dotyczy czynności prawnych zawieranych przez przedstawicieli organów spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, zaś sama sprawa dotyczyła zawarcia umowy o pracę z samym sobą, podczas gdy powód jest osobą fizyczną.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie uzasadniając jak w zaskarżonej decyzji. Wskazał, iż zaskarżoną decyzją wydał po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego w wyniku którego ustalono, iż wnioskodawczyni w rzeczywistości nie świadczyła pracy na rzecz wnioskodawcy w ramach stosunku pracy lecz współpracowała z mężem przy prowadzeniu działalności gospodarczej. Wynikało to zaś z wcześniejszego przebiegu ubezpieczenia E. D., że w okresie od 15.05.2010r. do 31.05.2010r. zgłoszona była do ubezpieczeń społecznych jako osoba współpracująca z osobą prowadzącą działalność R. D.(mężem, małżeństwo zawarte 15.05.2010r.), następnie w okresach od 1.06.2010r. do 31.08.2012r. i od 12.11.2012r. do 28.02.2013r. jako osoba wykonującą pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy o świadczenie usług na rzecz R. D.. Wskazuje to więc, iż we wcześniejszym okresie, lecz po zawarciu związku małżeńskiego, stosunek prawny ich łączący kwalifikowali jako współpracę lub też umowę zlecenie.

W świetle zatem takiego stanu rzeczy wynikającego z pozyskanej w toku postępowania wyjaśniającego dokumentacji, należało przyjąć, iż wnioskodawcy nie wskazali na żadne szczegóły dotyczące wykonywanej pracy w ramach zawartej umowy o pracę, nie wskazali żadnych racjonalnych powodów przemawiających za przyjęciem zgodności z prawem przedmiotowej umowy o pracę i braku przesłanek do stwierdzenia współpracy przy prowadzeniu działalności przez R. D..

Sąd Okręgowy w Suwałkach ustalił i zważył, co następuje:

Odwołanie należało uznać za uzasadnione.

W sprawie mianowicie należało uznać, że E. D. jako żona pracodawcy R. D. mogła być zatrudniona przez niego jako współmałżonka prowadzącego działalność gospodarczą i podlegać przepisom o ubezpieczeniach społecznych dotyczących pracownika. Tak należało uznać, ponieważ w polskim prawie obowiązuje zasada swobody zawierania umów (art. 353¹kc), a żadne przepisy, w tym kodeksie pracy, nie zawierają ograniczeń dotyczących zatrudnienia na podstawie stosunku pracy między osobami fizycznymi występującymi jako pracownik i pracodawca, pozostającymi w związku małżeńskim czy będącymi członkami rodziny. Takich ograniczeń nie przewidują powołane w zaskarżonej decyzji przepisy art. 8 ust. 1-2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Nie sposób przecież z nich wywodzić jednoznacznego wniosku, tak jak tego chce organ rentowy, że małżonkowie nie mogą ze sobą zawrzeć umowy o pracę. Przepisy tego artykułu tylko bowiem przewidują, że osoby spełniające określone kryteria mogą być osobami współpracującymi, ale nie muszą. Nie nakazują natomiast tym osobom, jak małżonkom jeżeli nie pozostają we wspólnym gospodarstwie domowym, zostanie osobami współpracującymi, jeżeli chcą świadczyć pracę na rzecz osób prowadzących działalność gospodarczą.

Na okoliczności też tego, że nie ma przeszkód prawnych do tego aby osoba prowadząca działalność gospodarczą mogła zatrudnić swego małżonka na umowę o pracę świadczy również wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Gdańsku. Sąd ten w wyroku z dnia 6.11.2002r. I SA/Gd 2386/99 stwierdził mianowicie, że nie jest zasadne dowodzenie, że z faktu pozostawania w małżeństwie i równouprawnienia małżonków w małżeństwie wynika niemożność ukształtowania umów o pracę w sposób tworzący relację podporządkowania, stanowiącą cechę charakterystyczną stosunku pracy. Możliwość takiego zatrudnienia nie neguje również i Sąd Najwyższy, czego wyrazem są wyroki z dnia 19.09.2003r. II UK 41/03 i z dnia 1.09.2009r. I UK 94/09. Natomiast wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8.07.1998r. III SA 1686/97 powołany w zaskarżonej decyzji dotyczy sytuacji, że przy zawieraniu umów o pracę między spółką z ograniczoną odpowiedzialnością a współnikiem będącym członkiem zarządu wykluczyć należy możliwość kontynuacji reprezentowania spółki przez dotychczasowego pełnomocnika, jeżeli na skutek zmian w składzie spółki jednymi współnikami i jednocześnie członkami zarządu pozostali wspomniany pełnomocnik i jego małżonek. Taka sytuacja w niniejszej sprawie nie zachodzi, gdyż nie mamy przede wszystkim doczynienia ze spółką z ograniczoną odpowiedzialnością

Z uwagi więc na to, że istnieje możliwość zatrudnienia przez osobę prowadzącą działalność gospodarczą swego małżonka na umowę o pracę to tym samym i taki zatrudniony małżonek ma prawo podlegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu tego właśnie zatrudnienia jako pracownik jeżeli nie prowadzi z zatrudniającym go małżonkiem wspólnego gospodarstwa domowego. Małżonkowie bowiem, jak wszyscy, mogą swobodnie kształtować swoje stosunki prawne, które nie są objęte bezwzględnymi przepisami prawnymi.

Jeżeli więc małżonkowie nie prowadzą wspólnego gospodarstwa domowego, jak w niniejszym przypadku (brak jest dowodów na to aby tak nie było), to zatrudniając się u swego małżonka może wybrać ubezpieczenie wynikające z ubezpieczenia pracowniczego. Nie można im przecież w takiej sytuacji narzucać innego ubezpieczenia, określonego jak dla osób współpracujących przy prowadzeniu działalności gospodarczej. Z brzmienia przecież przepisów art. 8 ust. 1, 2 i 11 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych wynika jednoznaczny wniosek, że małżonkowie, aby jednego z nich dla celów ubezpieczeniowych traktować jak osobę współpracującą, nie tylko muszą współpracować przy prowadzeniu działalności gospodarczej ale i wspólnie prowadzić gospodarstwo domowe. Tymczasem w sprawie małżonkowie E. i R. D. mają inne miejsca zamieszkania i nie ma dowodów na to, że wbrew swoim oświadczeniom, prowadzą wspólne gospodarstwo domowe. Poza tym negują współpracę przy prowadzeniu działalności gospodarczej i chcą pozostawać w zależności pracodawca pracownik. Nie sposób im tego zabronić, a wywodzenie, że skoro wcześniej E. D. miała ubezpieczenie z racji osoby współpracującej przy działalności gospodarczej, to teraz też także powinna mieć, jest za daleko idące. Małżonkowie przecież żyją w różnych wzajemnych układach i relacjach ze sobą.

Z tych też wszystkich względów Sąd Okręgowy na mocy art. 477¹⁴ § 2 kpc zmienił zaskarżony wyrok i ustalił, że E. D. od dnia 1 marca 2013r. podlega ubezpieczeniom społecznym z tytułu zatrudnienia jako pracownik u R. D. oraz że

nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym jako osoba współpracująca przy wykonywaniu pozarolniczej działalności gospodarczej.

PW/bd